

СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІНГВАСТЫЛІСТЫКА: СТАН, КІРУНКІ ДАСЛЕДАВАННЯЎ, АСНОЎНЫЯ ДАСЯГНЕННІ

Нягледзячы на тое, што мовазнаўства мае амаль трохтысячагадовую гісторыю, найбольш інтэнсіўнае яго развіццё прыпадае на ХХ ст. За гэты перыяд у лінгвістыцы змяніліся тры навуковыя парадыгмы: параўнальна-гістарычная (генетычная), сістэмна-структурная (таксанамічная) і камунікатыўна-функцыянальная. Вынікам названых метадалагічных пераваротаў стала заўважная гуманізацыя лінгвістычнай навукі.

Адным з кірункаў, што найбольш дынамічна развіваюцца ў межах камунікатыўна-функцыянальнай парадыгмы, з'яўляецца лінгвастылістыка, якая вывучае выкарыстанне мовы ў працэсе маўленняй камунікацыі, а таксама даследуе функцыянаванне моўных адзінак і катэгорый літаратурнай мовы ў адпаведнасці з яе функцыянальнай дыферэнцыяцыяй у розных сферах маўленчых зносін [4, с. 539–540].

Першыя публікацыі па культуры беларускага маўлення і стылістыцы з'явіліся ў 1920-я гг. у часопісах «Польмя», «Узвышша», «Маладняк» (П. Бузук, К. Вашына, Т. Глыбоцкі, У. Дубоўка, Я. Колас, Я. Лёсік, К. Чорны і інш.).

Асноўныя дасягненні нацыянальнай лінгвастылістыкі другой паловы ХХ ст. звязаны з імёнамі М. Я. Цікоцкага, які фактычна з'яўляецца заснавальнікам стылістыкі як самастойнага навуковага кірунку ў беларускім мовазнаўстве, а таксама М. В. Абабуркі, А. А. Каўруса, І. Я. Лепешава, П. У. Сцяцко, Т. І. Тамашэвіча, Т. М. Трыпуцінай, А. К. Юрэвіч, Ф. М. Янкоўскага і інш.

У апошнія дзесяцігоддзі праблемы стылістыкі нярэдка вырашаюцца не толькі ў асобных артыкулах, але і ў доктарскіх і кандыдацкіх дысертацыях, што сведчыць пра іх відавочную актуальнасць для беларускага мовазнаўства.

Мэта нашай публікацыі – сістэматызаваць сучасныя манаграфічныя (кваліфікацыйныя) даследаванні ў галіне беларускай лінгвастылістыкі.

У навуковым даведніку «Беларускае мовазнаўства: дысертацыі па беларускай мове, абароненыя ў Рэспубліцы Беларусь (1990–2011 гг.)» зафіксавана звыш 20 кваліфікацыйных работ, у якіх у той

або іншай ступені даследуюцца праблемы лінгвастылістыкі [10]. Асноўнымі навуковымі цэнтрамі па вывучэнні стылістыкі сталі некаторыя профільныя кафедры вышэйшых навучальных устаноў (стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі БДУ, беларускага мовазнаўства БДПУ, сучаснай беларускай мовы БДУ, беларускай мовы ГДУ, МагДУ і інш.).

У сучасным мовазнаўстве склалася разгалінаваная сістэма падраздзелаў стылістыкі, якія адрозніваюцца паміж сабой мэтай аналізу, канкрэтным аб'ектам вывучэння і агульнымі метадалагічнымі ўстаноўкамі. У прыватнасці, адрозніваюцца два асноўныя раздзелы – *сінхронічная* і *дыяхранічная стылістыка*, у кожным з якіх могуць праводзіцца *структурныя* і *функцыянальныя* даследаванні. Акрамя таго, паколькі стылістычныя з'явы можна вывучаць не толькі на матэрыяле адной мовы, але і ў параўнанні з іншымі мовамі, вылучаюць таксама *супастаўляльную стылістыку*.

1. *Структурная, або аналітычная, стылістыка* ў сінхронным плане займаецца вывучэннем і апісаннем стылістычна значных рэсурсаў мовы; «гэта найбольш традыцыйная галіна стылістыкі, аб'ектам якой з'яўляецца склад стылістычна афарбаваных моўных сродкаў, іх выяўленчыя магчымасці і семантыка-функцыянальныя адценні, а таксама сродкі слоўнай вобразнасці (тропы)» [17, с. 421]. У сучасным беларускім мовазнаўстве кваліфікацыйныя работы, выкананыя ў традыцыях структурнай стылістыкі, адносна нешматлікія. Прычына ў жаданні многіх аўтараў «выйсці» за межы чыста эмпірычнага аналізу і звярнуцца да апісання функцыянальных асаблівасцей моўных адзінак, а таксама ў неабходнасці прыцягнення для навуковага аналізу тэкстаў розных стыляў і розных аўтараў.

Наяўныя даследаванні закранаюць фаналагічны і лексічны ўзроўні мовы. Так, у кандыдацкай рабоце Т. Л. Дзергачовай ахарактарызаваны фонастылістычныя адзінкі ў розных тыпах камунікацыі: апісаны самі фонастылемы, вылучаны іх тыпы і варыянты, паказана іх узаемасувязь і ўзаемаабумоўленасць. Акрамя таго, у аспекце фонастылістыкі прааналізавана мова сучасных электронных сродкаў масавай камунікацыі, вызначаны асаблівасці розных фонастыляў і іх падстыляў, крыніцы і прычыны адхіленняў ад літаратурнага вымаўлення [8].

У рабоце У. С. Дзянісава разгледжаны тыповыя і нетыповыя формы выражэння эпітэтаў, вызначаны спосабы актуалізацыі імплі-

цытнага значэння эпітэтаў, матывацыя і стылістычныя функцыі эпітэтаў у беларускай мастацкай літаратуры (на матэрыяле тэкстаў К. Чорнага, М. Лынькова, І. Шамякіна, В. Быкава) [9].

2. Да *функцыянальнай стылістыкі* адносяцца работы, у якіх вывучаюцца заканамернасці функцыянавання мовы ў залежнасці ад камунікатыўных задач у розных сферах зносін і дзейнасці. Прадметам функцыянальных даследаванняў з'яўляюцца не канкрэтныя моўныя адзінкі, а агульныя заканамернасці іх выкарыстання ў маўленні [17].

Кваліфікацыйныя даследаванні ў галіне функцыянальнай стылістыкі, падрыхтаваныя на працягу апошніх дзесяцігоддзяў, можна ўмоўна падзяліць на дзве групы: у першай вывучаецца ўнутрыструктурная арганізацыя сістэмы функцыянальных разнавіднасцей беларускай літаратурнай мовы (Н. А. Барысенка, А. С. Васілеўская, В. І. Іўчанкаў, В. І. Рагаўцоў, А. М. Шубадзёрава і інш.), у другой увага акцэнтуюцца на кампазіцыйна-маўленчых асаблівасцях тэкстаў канкрэтных аўтараў (В. Я. Барысенка, У. А. Бобрык, П. П. Жаўняровіч, Л. С. Кныш, М. І. Свістунова, Р. У. Серыкаў, Т. Я. Старасценка, В. А. Торра, Ф. С. Шумчык і інш.).

2.1. На матэрыяле беларускай мастацкай прозы А. С. Васілеўская выявіла і прааналізавала функцыі вобразных сродкаў (метафар і эпітэтаў) у мікра- і макракантэксце, даследавала ўжыванне прыслоўных метафар, прасачыла праяўленне эстэтычнай функцыі мовы мастацкага твора праз індывідуальна-аўтарскае ўжыванне лексічных вобразных сродкаў [6].

У рабоце Н. А. Барысенка даследаваны лексічныя сродкі стварэння каларыту даўніны ў мастацкіх творах гістарычнага жанру апошніх дзесяцігоддзяў XX ст., вызначана паходжанне гістарызмаў і архаізмаў, іх семантыка, функцыянаванне ў творах старажытнай пісьменнасці і сучаснай лексічнай сістэме, раскрыты дэрывацыйныя, сінанімічныя магчымасці асобных намінацый, выяўлена метагэаграфічныя ўяўлення ў змест апавядання той або іншай лексемы ў дачыненні да пэўнага гістарычнага перыяду [3].

Вывучэннем асобных аспектаў арганізацыі драматургічных тэкстаў займаюцца В. І. Рагаўцоў і А. М. Шубадзёрава. У даследаванні А. М. Шубадзёравай удакладнены асноўныя прыметы і азначэнне каламбура, тэарэтычна абгрунтаваны прынцыпы разгляду розных тыпаў каламбураў, прааналізаваны спосабы і прыёмы ўтварэння ка-

ламбураў, паказана адметнасць ужывання і стылістычныя функцыі каламбураў у творах беларускіх драматургаў [25].

Манаграфія В. І. Рагаўцова прысвечана сістэмнаму апісанню вербальных сродкаў стварэння камічнага эфекту ў драматургічных творах. Аўтарам вызначаны актуалізатары і класіфікатары камічнай экспрэсіі, разгледжаны сінкрэтызм у маўленчым выражэнні камічнага, выяўлена роля ўзуальных і аказіянальных сродкаў у стварэнні камічнага эфекту, устаноўлена адметнасць выкарыстання сродкаў у камічнай функцыі на розных этапах развіцця беларускай драматургіі, а таксама адзначаны асаблівасці эвалюцыі сродкаў маўленняга выражэння камічнага ў творах беларускай драматургіі [20].

У беларускім мовазнаўстве дастаткова распрацаванай падаецца стылістычная праблематыка, звязаная з асаблівасцямі маўленчай структуры публіцыстычных тэкстаў.

У прыватнасці, А. М. Ермакова даследавала мову публіцыстыкі ў яе прагматычнай функцыі. Аўтар раскрыла ролю катэгорыі ацэнкі ў стварэнні поля суб'ектыўнай мадальнасці, акрэсліла асноўныя фактары, што ўплываюць на фарміраванне ацэначнай структуры (ролю суб'екта ацэнкі, ацэначнага стэрэатыпу, суадносін рацыянальнага і эмацыянальнага), прааналізавала моўныя спосабы суб'ектывізацыі аўтарскага маўлення (экспрэсіўнасць і эматыўнасць выкладу), разгледзела шляхі фарміравання поля суб'ектыўнай мадальнасці лексічнымі, марфалагічнымі і сінтаксічнымі сродкамі [11].

Безумоўную цікавасць сваёй прыкладной скіраванасцю ўяўляе работа А. В. Пачкоўскай, у якой праведзена лінгвапрагматычнае даследаванне механізму рэалізацыі рэкламнага ўплыву на спажывецкія масы, вызначаны фанетычныя, лексічныя, граматычныя і пунктуацыйныя асаблівасці, уласцівыя вербальна выражанаму кампаненту рэкламных зваротаў, пастаўлена пытанне пра мэтазгоднасць вылучэння стылю рэкламных тэкстаў як асабага функцыянальнага стылю [19].

Значным укладам у развіццё не толькі беларускага, але і ў цэлым усходнеславянскага мовазнаўства сталі навуковыя даследаванні В. І. Іўчанкава. Так, у манаграфіі «Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту» была прапанавана арыгінальная канцэпцыя, а таксама вызначаны кагнітыўныя параметры даследавання дыскурса беларускіх СМІ (прызначанасць для масавай аўдыторыі, апэратыўнасць, перыядычнасць і рэгуляр-

насць, дубліраванне і вар'іраванне, калектыўная творчасць, інтэр-тэкстуальнасць, камунікатыўная і прагматычная зададзенасць), акрэслены лінгвістычныя прыёмы і сродкі маніпулятыўных інфармацыйных тэхналогій, якія забяспечваюць камунікатыўную і прагматычную скіраванасць публіцыстычнага тэксту, вызначана камунікатыўна-інфармацыйная дамінанта дыскурса, праведзены мета-накіраваны адбор вербальных сродкаў, вызначаны «рэпертуар» тэм і канцэптаў, якія іх увасабляюць [12].

Вынікам далейшай распрацоўкі праблем, акрэсленых у названым даследаванні (а таксама ў шэрагу іншых работ аўтара [13]) стала фарміраванне на Беларусі навуковай школы па вывучэнні лінгвістыкі публіцыстычнага тэксту. У прыватнасці, у рабоце П. П. Жаўняровіча супастаўлены лексічныя сістэмы публіцыстыкі і мастацкай прозы У. Караткевіча з лексікай, зафіксаванай у частотных слоўніках, вылучаны найбольш характэрныя для эсэістычнага дыскурсу У. Караткевіча моўныя факты і адзначана іх уздзеянне на выяўленне жанру, апісаны асаблівасці семантычнай кагезіі публіцыстычнага тэксту У. Караткевіча [14].

2.2. Дастаткова шырока ў навуковай літаратуры канца ХХ – пачатку ХХІ ст. вывучаюцца асаблівасці (фаналагічныя, лексічныя, словаўтваральныя) стылістычнай арганізацыі канкрэтных мастацкіх тэкстаў.

Так, В. А. Торра ахарактарызавала выразна-выяўленчыя магчымасці эўфанічнага ладу паэтычных твораў Р. Барадуліна. Аўтарам была праведзена класіфікацыя эўфанічных сродкаў, вызначана іх функцыянальная разнастайнасць, сістэматызаваны і класіфікаваны асноўныя элементы гукавой структуры паэтычных твораў Р. Барадуліна і прааналізаваны іх стылістычныя магчымасці. Гэта дазволіла ахарактарызаваць ролю асобных лексічных сродкаў (паранімічнай атракцыі, аманіміі) у эўфанізацыі паэтычнага кантэксту, паказаць змястоўнасць гукаў у паэтычным кантэксце і іх сэнсаўтваральную функцыю [24].

На матэрыяле твораў Алеся Разанава Т. Я. Старасценка прааналізавала лексіка-стылістычныя сродкі рэалізацыі кантрасту: аўтар ахарактарызавала антонімы і тышалагічныя разнавіднасці кантэкстуальных супрацьпастаўленняў, вызначыла сутнасць заснаваных на іх стылістычных фігур, апісала ўзроўні функцыянавання аксюмарана, прадметна-тэматычныя групы антытэзы. Акрамя таго, быў

створаны «Слоўнік антанімічных і кантэкстуальных апазіцый Алеся Разанава», які з’яўляецца першым у сучаснай філалогіі лексікаграфічным даведнікам, дзе апісваюцца кантрасныя моўныя адзінкі аднаго пісьменніка [23].

На функцыянальна-стылістычным узроўні Р. У. Серыкаў ахарактарызаваў ролю так званых паэтызмаў і набліжаных да іх наватвораў у мове тэкстаў Янкі Купалы, выявіў семантыка-стылістычныя асаблівасці засваення запазычанняў на фоне іх ужывання ў розных функцыянальных стылях, вызначыў характар выкарыстання Купалам лексем нерэгулярнага ўжытку ў арыгінальных і перакладных мастацкіх творах, устанавіў лексіка-семантычныя спосабы актывізацыі мыслення адрасата ў творах публіцыстыкі, прыватнай перапісцы паэта, вывучыў дадатковыя сэнсавыя кампаненты прадметна-памяцінага зместу лексем [22].

Традыцыйна прыцягальнымі для даследчыкаў застаюцца праблемы вывучэння асаблівасцей вобразных сродкаў у тэкстах розных беларускіх пісьменнікаў – параўнанняў, метафар, эпітэтаў і інш. [2; 26].

Наватворы ў мове Янкі Купалы даследаваў У. А. Бобрык. Вучоны прапанаваў поўны пералік наватвораў, выяўленых у «Зборы твораў» Янкі Купалы (у 7 т.), устанавіў спосабы ўтварэння новых слоў, іх семантычны аб’ём і частотнасць выкарыстання, прааналізаваў стылістычныя функцыі семантычных наватвораў, выявіў заканамернасці ўзбагачэння і папаўнення выяўленчых сродкаў сучаснай беларускай літаратурнай мовы шляхам індывідуальнай словатворчасці [5].

Шэраг даследчыкаў звярнуліся да поліаспектнага вывучэння стылістычных параметраў канкрэтных мастацкіх тэкстаў.

У рабоце М. І. Свістуновой праведзены аналіз фанетыка-арфаграфічных асаблівасцей «Апокрысіса» Х. Філалета (апісана сістэма графічных сродкаў помніка з адначасовым правядзеннем класіфікацыі галосных і зычных гукіаў на падставе «гук – марфема», высветлены асаблівасці іх ужывання, выяўлены фанетычныя працэсы ў сістэме кансанантызму і вакалізму), устаноўлена ступень рэалізацыі марфалагічна-этымалагічнага і фанетычнага прынцыпаў арфаграфіі, даследаваны марфалагічны лад твора (апісаны парадзгмы назоўніка, займенніка, прыметніка, лічэбніка, дзеяслова і яго формаў, выяўлены характэрныя асаблівасці функцыянавання часцін мовы ў тэксце), устаноўлена ступень рэалізацыі ў

старабеларускім тэксце рыс жывой народнай гаворкі і ступень уплыву іншых моў (стараславянскай, польскай) на мову старабеларускага варыянта твора [21].

В. А. Ляшчынская комплексна даследавала асаблівасці ідыястылю Янкі Купалы праз характарыстыку ўласцівых яму прыёмаў паэтычнага выкарыстання слова ў разнастайных эстэтычных функцыях (трапеізацыя, стылістычны сінтаксіс, лексіка-семантычныя групы, семантычнае вар'іраванне, вобразныя трансфармацыі, фразы- і тэкстаўтварэнне), устанавіла заканамернасці фарміравання нормаў беларускай літаратурнай мовы ў цеснай сувязі з нарматворчай дзейнасцю Янкі Купалы, выявіла адрозненні паміж нормамі літаратурнай мовы і нормамі паэтычнай мовы, заканамернасці семантыка-прагматычнай трансфармацыі і стылістычнай мадыфікацыі лексікі беларускай мовы ў працэсе мастацкай творчасці. Акрамя таго, былі апісаны спосабы і прыёмы паэтычнай трансфармацыі агульнамоўных сродкаў (актывізацыя паэтычных тропаў – метафары і гіпербалы, актуалізацыя пэўных сем, марфем, выкарыстанне капулятыўных лексіка-сінтаксічных адзінак) [18].

Ролю элементаў гутарковай камунікацыі ў рэпрэзентацыі індывідуальна-аўтарскай карціны свету, а таксама асноўныя спосабы і прыёмы стылізацыі жывога натуральнага маўлення ў мастацкай прозе М. Гарэцкага вывучала Л. С. Кныш. Аўтар разгледзела фанетыка-графічныя, словаўтваральныя, лексічныя гутарковыя адзінкі і элементы, а таксама сінтаксічныя канструкцыі, акрэсліла іх матываванасць і стылістычныя функцыі, прааналізавала сутнасць гутарковага маўлення ў яго сацыяльна-дыферэнцыйных варыянтах, вылучыла адметныя тэрытарыяльныя асаблівасці гутарковай камунікацыі ў мастацкай прозе М. Гарэцкага [16].

3. У межах *гістарычнай стылістыкі* вывучаюцца працэсы стаўлення стылістычных рэсурсаў мовы, яе стылістычнай сістэмы і сродкаў выразнасці, а таксама дынаміка фарміравання функцыянальных стыляў. У гэтым кірунку падрыхтавана даследаванне М. В. Абабуркі, у якім вызначаны тыпы ўзаемадзеяння вусна-гутарковага маўлення і кніжна-пісьмовай традыцыі як асноўнай характарыстыкі фарміравання і развіцця мовы беларускай мастацкай літаратуры на працягу ўсёй яе гісторыі, выяўлены супрацьлеглыя тэндэнцыі ў развіцці старабеларускай і новай беларускай літаратурнай моў, параўнальна ўстаноўлена індывідуальна-вобразная

сістэма сродкаў мовы беларускіх пісьменнікаў, а таксама распрацавана метадыка аналізу аўтарскага маўлення і маўлення дзейных асоб [1].

4. Адным з найбольш складаных і маладаследаваных напрамкаў сучаснага мовазнаўства застаецца *супастаўляльная стылістыка*, прадстаўленая адзінкавымі работамі.

Пад навуковым кіраўніцтвам прафесара М. Я. Цікоцкага ў 1990 г. была падрыхтавана кандыдацкая дысертацыя М. П. Карповіч, дзе праведзены супастаўляльны аналіз словаўтварэння як сістэмнай крыніцы стылістычнага ўзбагачэння рускай і беларускай моў, прасочаны характар адносін паміж канататыўнай семантыкай вытворнай адзінкі і яе функцыянальна-стылістычным значэннем, акрэслена ступень міжмоўнай стылістычнай адэкватнасці вытворных субстантываў [15].

Лексіка-стылістычную эквівалентнасць беларускіх перакладаў рускай прозы (на матэрыяле рускага савецкага апавядання) вывучала І. В. Галубенка. Даследчыца вызначыла ўмовы, найбольш прадуктыўныя шляхі яе дасягнення і напрамкі рэалізацыі, вылучыла і апісала віды эквівалентаў у дачыненні да перакладаў літаратурна-мастацкіх тэкстаў з рускай мовы на беларускую, прааналізавала сутнасныя заканамернасці зрухаў пры перакладзе як падставы для вывучэння лексіка-стылістычнай эквівалентнасці, вызначыла ролю стылістычна маркіраваных лексем у аўтарскіх літаратурна-мастацкіх тэкстах з пункту гледжання іх сувязі з рознымі аспектамі культурнага кампанента і асаблівасцямі аўтарскага стылю, вылучыла тыпы і падтыпы перакладчыцкіх трансфармацый [7].

Заканамерным вынікам прааналізаваных навуковых даследаванняў стала падрыхтоўка і выданне цэлага шэрагу дапаможнікаў па лінгвастылістыцы, запатрабаваных у сферы вышэйшай адукацыі (М. Я. Цікоцкага, Т. Я. Старасценкі, Ф. С. Шумчыка, В. А. Кузьміч і В. В. Шахаб, Г. К. Семяньковай і А. М. Пісарэнкі і інш.).

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Станаўленне і развіццё мовы беларускай мастацкай літаратуры / М. В. Абабурка. – Магілёў : МагДУ, 2000. – 204 с.; Абабурка, М. В. Станаўленне і развіццё мовы беларускай мастацкай літаратуры : аўтарэф. дыс. ... д-ра філал. навук : 10.02.01 / М. В. Абабурка ; БДУ. – Мінск, 2001. – 40 с.

2. Барысенка, В. Я. Моўна-выяўленчыя сродкі ў паэзіі Васіля Віткі : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / В. Я. Барысенка; ГДУ. – Гомель, 2002. – 20 с.
3. Барысенка, Н. А. Устарэлая лексіка ў сучаснай беларускай гістарычнай прозе : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / Н. А. Барысенка; ГДУ. – Гомель, 2004. – 19 с.
4. Бельчиков, Ю. А. Стилистика / Ю. А. Бельчиков // Русский язык: энциклопедия. – 2-е изд., перераб. / гл. ред. Ю. Н. Караулов. – М. : Большая Российская энциклопедия; Дрофа, 1997. – С. 539–541.
5. Бобрик, В. А. Новообразование в языке Янки Купалы : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 / В. А. Бобрик; ИЯ АН Беларуси. – Минск, 1992. – 28 с.
6. Васілеўская, А. С. Функцыянальна-стылістычнае выкарыстанне лексічных вобразных сродкаў у мастацкай прозе : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / А. С. Васілеўская; БДПУ. – Мінск, 2000. – 19 с.
7. Галубенка, І. В. Лексіка-стылістычная эквівалентнасць беларускіх перакладаў рускай прозы (на матэрыяле рускага савецкага апавядання) : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01; 10.02.02 / І. В. Галубенка; БДУ. – Мінск, 2002. – 21 с.
8. Дзергачова, Т. Л. Фонастылістыка сучаснай беларускай мовы: парадыгматыка і сінтагматыка : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / Т. Л. Дзергачова; БДУ. – Мінск, 2003. – 21 с.
9. Дзянісаў, У. С. Эпітэт як моўна-стылістычны сродак у беларускай мастацкай прозе (марфалагічнае выражэнне і стылістычныя функцыі) : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / У. С. Дзянісаў; ГДУ. – Гомель, 1998. – 19 с.
10. Дзятко, Д. В. Беларускае мовазнаўства: дысертацыі па беларускай мове, абароненыя ў Рэспубліцы Беларусь (1990–2011 гг.) : навуковы даведнік / Д. В. Дзятко, С. У. Шахоўская. – Мінск : БДПУ, 2011. – 400 с.
11. Ермакова, А. М. Катэгорыя суб'ектыўнай мадальнасці ў сучаснай беларускай публіцыстыцы : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / А. М. Ермакова; ГДУ. – Гомель, 1999. – 21 с.
12. Іўчанкаў, В. І. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : БДУ, 2003. – 257 с.; Іўчанкаў, В. І. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту : аўтарэф. дыс. ... д-ра філал. навук : 10.02.01 / В. І. Іўчанкаў; БДУ. – Мінск, 2003. – 41 с.
13. Ивченков, В. И. Лингвистическая организация текста: в творческой лаборатории Владимира Короткевича / В. И. Ивченков. – Минск : БГУ, 2002. – 211 с.; Ивченков, В. И. Лингвистика тропов Юрия Казакова / В. И. Ивченков. – Минск : Пачатковая школа, 2002. – 112 с.; Іўчанкаў, В. І.

Медыярыторыка : рытарычныя асновы журналістыкі, лінгвістыка публіцыстычнага тэксту, дыскурны аналіз сродкаў масавай інфармацыі / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2009. – 280 с.

14. Жаўняровіч, П. П. Публіцыстыка Уладзіміра Караткевіча: моўны факт у вызначэнні жанру : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.01.10 / П. П. Жаўняровіч; БДУ. – Мінск, 2006. – 21 с.; Жаўняровіч, П. П. Публіцыстычны дыскурс Уладзіміра Караткевіча / П. П. Жаўняровіч. – Мінск : РІВШ, 2011. – 244 с.

15. Карпович, М. П. Сопоставительно-стилистический аспект русского и белорусского словообразования (на материале личных номинаций) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01; 10.02.02 / М. П. Карпович; МГПИ. – Минск, 1990. – 17 с.

16. Кныш, Л. С. Гутарковая камунікацыя ў мастацкай прозе Максіма Гарэцкага : спосабы стылізацыі : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / Л. С. Кныш; ІМ НАН Беларусі. – Мінск, 2006. – 20 с.

17. Кожина, М. Н. Стилистика / М. Н. Кожина // Стилистический энциклопедический словарь русского языка. – М. : Флинта: Наука, 2006. – С. 408–414.

18. Ляшчынская, В. А. Метафара ў паэзіі Янкі Купалы / В. А. Ляшчынская. – Гомель : Выд-ва ГДУ, 2003. – 160 с.; Ляшчынская, В. А. Слова ў паэзіі Янкі Купалы / В. А. Ляшчынская. – Мінск : Беларуская навука, 2004. – 272 с.; Ляшчынская, В. А. Мова паэзіі Янкі Купалы : аўтарэф. дыс. ... д-ра філал. навук : 10.02.01 / В. А. Ляшчынская; ІМ НАН Беларусі. – Мінск, 2004. – 42 с.

19. Пачкоўская, А. В. Прагматыка і стыль рэкламных тэкстаў : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / А. В. Пачкоўская; ГДУ. – Гомель, 2004. – 20 с.

20. Рагаўцоў, В. І. Маўленчае выражэнне камічнага ў беларускай драматургіі / В. І. Рагаўцоў. – Магілёў : МагДУ, 2002. – 304 с.; Рагаўцоў, В. І. Маўленчае выражэнне камічнага ў беларускай драматургіі : аўтарэф. дыс. ... д-ра філал. навук : 10.02.01 / В. І. Рагаўцоў; ІМ НАН Беларусі. – Мінск, 2002. – 39 с.

21. Свістунова, М. І. Моўныя і стылёвыя асаблівасці «Апокрысіса» Хрыстафора Філалета : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / М. І. Свістунова; БДУ. – Мінск, 2000. – 20 с.

22. Серыкаў, Р. У. Лексічная стылістыка Янкі Купалы (функцыянаванне сінанімічных лексем нерэгулярнага і рэгулярнага ўжытку) : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / Р. У. Серыкаў; ГДУ. – Гомель, 1998. – 20 с.

23. Старасценка, Т. Я. Лексіка-стылістычныя сродкі рэалізацыі кантрасту (на матэрыяле твораў Алесья Рязанава) : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / Т. Я. Старасценка; БДПУ. – Мінск, 2001. – 16 с.

24. Торра, В. А. Эўфаничныя сродкі моўнай выразнасці ў паэзіі Рыгора Барадуліна : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / В. А. Торра; ГДУ. – Гомель, 2006. – 20 с.

25. Шубадзёрава, А. М. Каламбур у мове беларускай драматургіі : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / А. М. Шубадзёрава; ГДУ. – Гомель, 1998. – 20 с.

26. Шумчык, Ф. С. Вобразныя сродкі мовы ў мастацкіх творах В. Адамчыка (параўнанне і метафара: структура, лексіка, ужыванне) : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / Ф. С. Шумчык; ІМ НАН Беларусі. – Мінск, 1999. – 20 с.